

“แรงจูงใจและประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงอาสาสมัครในประเทศไทย”

“Motivations and On-site Experiences of Foreign Tourists in Participating Volunteer
Tourism in Thailand”

ชื่อผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยและผู้ร่วมวิจัย : ดร. รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์

งบประมาณที่ได้รับจัดสรร : งบประมาณแผ่นดิน 262,600 บาท

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร (volunteer tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศตะวันตกในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (Wearing, 2001; Tomazos and Butler, 2009; Ackerberg and Prapasawudi, 2009) ความนิยมดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวรูปแบบนี้อย่างแพร่หลายจากนักวิชาการและนักวิจัยในกลุ่มประเทศดังกล่าว (Wearing, 2001) แต่สำหรับในประเทศไทยนั้น การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันเท่าไรในหมู่นักวิชาการไทย ทำให้การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ในประเทศไทยค่อนข้างจำกัด ทั้งนี้ที่นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครได้ถูกกำหนดให้เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพกลุ่มหนึ่ง และการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ได้ถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับภูมิภาคยุโรปของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในปี 2554 (Tourism Authority of Thailand, 2010) ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศได้รับความนิยมในอันดับต้นๆในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก (GoAbroad.com, 2013) เนื่องจากในความคิดของชาวตะวันตก ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยากจน และเป็นประเทศหนึ่งที่เหมาะกับภัยธรรมชาติที่ร้ายแรง คือ คลื่นยักษ์สึนามิในปลายปี พ.ศ. 2547 (Proyrungroj, 2013) ตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้นว่า การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครยังเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครที่เข้ามาเยี่ยมเยือนประเทศไทย อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาของ Callanan and Thomas (2005) และ Tomazos and Bulter (2009) เกี่ยวกับการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศต่างๆทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทยมีการเจริญเติบโตเป็นอย่างมากระหว่างปี พ.ศ. 2546-2548 โดยในปี พ.ศ. 2546 พบว่ามีจำนวนของ

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครที่เปิดรับชาวต่างประเทศเพียง 3 โปรแกรม แต่ในปีพ.ศ. 2548 พบว่าจำนวนของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยมีจำนวนถึง 138 โปรแกรม Tomazo and Butler (2009) ตั้งข้อสังเกตว่าจำนวนของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิที่เกิดขึ้นใน 6 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งทำให้องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนคนชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาทำงานอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยจากสึนามิ ซึ่งในเวลาต่อมาภายหลังจากที่การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในระยะเร่งด่วนได้เสร็จสิ้นไปแล้ว องค์กรและหน่วยงานเหล่านี้ได้เล็งเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทยทั้งในจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิและจังหวัดอื่นๆ โดยการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครขึ้นและชักชวนให้นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกมาเข้าร่วมในโครงการดังกล่าว

โดยในปัจจุบันมีหน่วยงานและองค์กรต่างๆที่เป็นเจ้าภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทยโดยรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาทำงานอาสาสมัครในด้านต่างๆจำนวน 254 โปรแกรม จากทั้งสิ้น 90 หน่วยงาน (GoAbroad.com, 2013) สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในระดับนานาชาตินั้น ถึงแม้จะมีนักวิชาการและนักวิจัยให้ความสนใจเป็นอย่างมาก แต่การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ยังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาวิจัยของการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Leisure tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure tourism) สำหรับในประเทศไทยนั้นการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ทำให้องค์ความรู้ในเชิงวิชาการและข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมท่องเที่ยวรูปแบบนี้มีค่อนข้างจำกัด ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทยจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาวิจัยในเรื่องแรงจูงใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร โดยผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะให้ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ช่วยพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมุ่งหวังที่จะใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่เป็นข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทย เช่น ชุมชนในท้องถิ่น องค์กรที่จัดกิจกรรมอาสาสมัคร บริษัทตัวแทนการท่องเที่ยว และนักการตลาด เพื่อให้การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมไปในแนวทางที่ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว งานวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกกิจกรรมอาสาสมัครซึ่งจัดโดยมูลนิธิเพื่อนสัตว์ป่า จังหวัดเพชรบุรี เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากศูนย์ดังกล่าวเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร และมุ่งที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดกับคนในชุมชนท้องถิ่นโดยใช้การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่รู้จักกันในชื่อการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร

นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครของสมาคมจิตอาสาจะมีการจัดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี และครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การสอนหนังสือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมเกษตรกรรม และการพัฒนาชุมชน โครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงแรงจูงใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัครในประเทศไทย การวิจัยนี้พบว่า

เป็นการวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพและพัฒนาการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (special interest tourism) ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสร้างรายได้และขยายฐานนักท่องเที่ยวสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ซึ่งเน้นที่การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน และนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) ในยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 2 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ กลยุทธ์การวิจัยที่ 4 การพัฒนาศักยภาพระดับคุณภาพบริการในอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว นอกจากนี้โครงการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในด้านการสร้างรายได้ โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากชาวต่างประเทศอีกด้วย